ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПЕРОЦЬКА ЛЮДМИЛА ВАДИМІВНА

УДК: 619:616.98:578.824.11(477.7)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ЕПІЗООТИЧНОГО ПРОЦЕСУ СКАЗУ ТВАРИН У ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

16.00.08 – епізоотологія та інфекційні хвороби

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата ветеринарних наук

Одеса – 2008

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Одеському державному аграрному університеті
Міністерства аграрної політики України

Науковий керівник: доктор ветеринарних наук, професор
Атамась Валентин Якимович,
Одеський державний аграрний університет,
завідувач кафедри епізоотології та паразитології

Офіційні опоненти: доктор ветеринарних наук, професор
Ткаченко Олексій Андрійович,
Дніпропетровський державний аграрний університет,
завідувач кафедри епізоотології та інфекційних хвороб

доктор ветеринарних наук, професор
Литвин Володимир Петрович,
Національний аграрний університет,
професор кафедри епізоотології

Захист дисертації відбудеться „ ____” _____ 2008 р. о ___ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.372.01 в Одеському державному аграрному університеті за адресою: 65012 м. Одеса, вул. Пантелеймонівська, 13, навчальний корпус №3, ауд. 309.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського державного аграрного університету за адресою: 65039 м. Одеса, пер. Матросова, 6.

Автореферат розісланий „ ____” _____ 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради С.І. Масленікова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сказ – надзвичайно небезпечна інфекційна хвороба тварин і людей, яка спричинюється вірусом і характеризується ураженням центральної нервової системи та закінчується летально.

Епізоотологічною особливістю хвороби є те, що до її збудника сприйнятливі всі теплокровні незалежно від виду, породи й віку. Природне зараження виникає внаслідок укусу або ослинення хворими на сказ тваринами (Сюрин В.Н., Фомин Ю.В., 1956; Ведерников В.А. и др., 1974).

Сприйнятливість до цієї інфекції широкого й різноманітного кола тварин, втягнення в ланцюг циркуляції вірусу не тільки диких, а й сільськогосподарських тварин, надзвичайно велика небезпека для людини і відсутність засобів лікування при цій хворобі – визначають її особливе місце серед заразних хвороб (Груздев К.Н., Недосеков В.В., 2001; Гришок Л.П. та ін., 2004).

Згідно даних комітету експертів ВООЗ, в світі щорічно гине до 50 тис. осіб після укусів тварин, хворих на сказ (Rabies bulletin Europe WHO, 2000).

Сьогодні сказ слід розглядати не як локальну або національну проблему, а як міжнародну, тому у світі він характеризується саме як нозоареал глобального масштабу (Макаров В.В., 2002).

Вільними від даного захворювання вважають лише країни Океанії та Великобританія, в інших – ця смертельна хвороба реєструється спорадично, а в Європі після 1945 р. набула характеру епізоотії (Бусол В.О., 2001, Макаров В.В., 2002).

Згідно даних (Павленко М.С., Троценко З.Р., 2000) Україна є зоною стійкого неблагополуччя. Бусол В.О. та ін. (2002) повідомляють, що за останні роки в Україні ситуація щодо сказу тварин значно погіршилась. У 2001 р. кількість неблагополучних пунктів збільшилась в 6,5 раз у порівнянні з 1994 р.

Останнім часом в Україні випадки захворювання людей на сказ реєструються майже щороку (Павленко М.С., Троценко З.Р., 2000; Гришок Л.П., Падалка О.В., 2003).

У південному регіоні України (Одеській, Миколаївській та Херсонській областях) також спостерігається тенденція до поширення сказу, незважаючи на проведення протиепізоотичних заходів, направлених на покращення ситуації. Щорічно реєструється значна кількість захворювань на сказ серед диких, сільськогосподарських та свійських тварин, що є реальною загрозою для виникнення захворювання серед людей.

Враховуючи, що питанням вивчення епізоотології сказу в південному регіоні України присвячено лише декілька робіт (И.А. Измайлов и др., 1974), вивчення крайових особливостей перебігу епізоотичного процесу сказу тварин на території регіону є актуальним.

Тенденція розвитку епізоотичного процесу сказу в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях вимагає розробки та реалізації удосконалених заходів профілактики і боротьби на науковій основі у

відповідності із закономірностями і особливостями перебігу епізоотичного процесу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є розділом теми науково-дослідної роботи кафедри епізоотології та паразитології Одеського державного аграрного університету "Особливості перебігу епізоотичного процесу при особливо небезпечних та економічно важливих інфекційних та інвазійних хворобах тварин, птиці, риб і бджіл в господарствах південного регіону України і удосконалення системи профілактичних заходів" (номер державної реєстрації 0107U003950).

Мета і задачі досліджень. Мета роботи полягала у вивченні особливостей перебігу епізоотичного процесу сказу тварин у південному регіоні України (Одеській, Миколаївській та Херсонській областях), проведенні епізоотологічного районування їх територій та вдосконаленні профілактичних заходів.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні задачі:

- вивчити епізоотичну ситуацію і поширення сказу тварин на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей;
- визначити структуру захворюваності тварин на сказ в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях;
- виявити джерела збудника сказу на територіях Одеської, Миколаївської та Херсонської областей;
- встановити роль лисиці в епізоотичному процесі сказу в південному регіоні України;
- вивчити річну динаміку захворювання тварин на сказ і періодичність прояву хвороби на територіях Одеської, Миколаївської та Херсонської областей;
- провести епізоотологічне районування територій Одеської, Миколаївської та Херсонської областей стосовно сказу тварин;
- визначити профілактичну ефективність пероральної імунізації диких м'ясоїдних проти сказу;
- удосконалити профілактику сказу тварин в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях.

Об'єкт дослідження – епізоотичний процес сказу.

Предмет дослідження – джерела збудника сказу, механізми передачі збудника сказу, сприйнятливі тварини, статистичні дані Управлінь державної ветеринарної медицини в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях; статистичні дані обласних державних лабораторій ветеринарної медицини Одеської, Миколаївської та Херсонської областей.

Методи досліджень – комплексний епізоотологічний метод дослідження (епізоотологічне обстеження неблагополучних пунктів і спостереження за ними; порівняльно-історичний і порівняльно-географічний описи епізоотичного процесу; статистичне дослідження і епізоотологічний аналіз).

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше отримано дані, що визначають особливості перебігу епізоотичного процесу сказу тварин в

південному регіоні України; вивчена епізоотична ситуація та поширення сказу тварин на території Одеської, Миколаївської і Херсонської областей; визначено структуру захворюваності тварин на сказ; виявлено джерела збудника рабічної інфекції та встановлена роль лисиці в епізоотичному процесі сказу тварин.

Вперше проведено епізоотологічне районування територій Одеської, Миколаївської та Херсонської областей в залежності від епізоотичної ситуації і поширення сказу з метою наукового обґрунтування профілактичних заходів.

Науково обґрунтовано і удосконалено заходи з профілактики сказу тварин в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях з урахуванням виявлених особливостей епізоотичного процесу і епізоотологічного районування територій.

Дістали подальшого розвитку дослідження пероральної імунізації диких м'ясоїдних проти сказу.

Практичне значення одержаних результатів. Результати вивчення особливостей перебігу епізоотичного процесу сказу в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях і епізоотологічне районування територій лягли в основу розроблених за нашої участі науково-обґрунтованих „Методичних рекомендацій щодо профілактики сказу серед сільськогосподарських та домашніх тварин в південному регіоні України". Методичні рекомендації затверджені Управліннями ветеринарної медицини в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, впроваджені у виробництво районними управліннями ветеринарної медицини даних областей.

Матеріали дисертації, викладені в наукових статтях, використовуються викладачами кафедри епізоотології та паразитології на лекціях і лабораторно-практичних заняттях в Одеському державному аграрному університеті.

Особистий внесок здобувача. Здобувач особисто обґрунтувала тему дисертаційної роботи, опрацювала літературу за темою дисертації, розробила методичні підходи до вирішення поставлених завдань, виконала весь обсяг експериментальних робіт, проаналізувала отримані результати, дала їм наукову інтерпретацію, написала дисертацію.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи доповідались та обговорювались на наукових конференціях професорсько-викладацького складу, наукових співробітників та аспірантів Одеського державного аграрного університету в 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 роках; на міжнародній науково-практичній конференції епізоотологів, яка проходила у травні 2003 року в Одеському державному аграрному університеті; на міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених „Аграрний форум – 2007", яка проходила 5-7 квітня 2007 року в Сумському національному аграрному університеті.

Публікації. За матеріалами дисертації опубліковано 10 наукових статей у наукових фахових виданнях, а саме: вісім статей у збірнику

наукових праць “Аграрний вісник Причорномор’я” Одеського державного аграрного університету, одна стаття – у міжвідомчому тематичному науковому збірнику “Ветеринарна медицина” Інституту експериментальної і клінічної ветеринарної медицини УААН, одна стаття – у матеріалах міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених Сумського національного аграрного університету, та “Методичні рекомендації щодо профілактики сказу серед сільськогосподарських та домашніх тварин в південному регіоні України”.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота викладена на 161 сторінці комп’ютерного тексту і складається зі вступу, огляду літератури, вибору напрямків досліджень, матеріалів і методів досліджень, результатів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків, пропозицій виробництву, списку використаних літературних джерел, додатків. Робота ілюстрована 39 таблицями та 24 рисунками. Список літературних джерел включає 256 найменувань, в тому числі 82 іноземних.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження за темою дисертаційної роботи виконувались упродовж 2001 – 2007 рр. на кафедрі епізоотології та паразитології Одеського державного аграрного університету, а також в Одеській, Миколаївській та Херсонській обласних державних лабораторіях ветеринарної медицини.

Матеріалом досліджень були: акти епізоотологічного обстеження неблагополучних щодо сказу тварин пунктів; статистичні дані управлінь державної ветеринарної медицини в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, Одеської, Миколаївської та Херсонської обласних державних лабораторій ветеринарної медицини; супровідні документи та матеріали первинного обліку; статистичні дані державних управлінь лісового господарства в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях; статистичні дані Одеської санітарно-епідеміологічної станції.

При вивченні особливостей епізоотичного процесу сказу тварин в південному регіоні України використовували комплексний епізоотологічний метод дослідження. Епізоотологічні дослідження проводили згідно “Методам эпизоотологического исследования и теории эпизоотического процесса” (Джупина С. И., 1991), „Рекомендациям по методике эпизоотологического исследования” (Бакулов И.А., 1975) та “Материалам и методам эпизоотологической нозогеографии” (Нуйкин Я. В., 1977).

Для вивчення ступеня неблагополуччя (напруженості епізоотичної ситуації) визначали індекс епізоотичності, який являє собою відношення кількості років, протягом яких на даній території реєстрували випадки захворювання тварин на сказ до кількості спостережуваних років.

Індекс епізоотичності вивчали за формулою:

$I_e = P_з / P_c$, де:

I_e – індекс епізоотичності;

$P_з$ – роки, в які реєструвалися випадки захворювання тварин на сказ;

P_c – загальна кількість спостережуваних років.

Коефіцієнт осередкованості визначали шляхом ділення кількості захворілих тварин на кількість неблагополучних пунктів в області за кожний рік окремо.

Коефіцієнт осередкованості визначали за формулою:

$$Кв = \frac{Кхв}{Кнп}$$, де:

Кв – коефіцієнт осередкованості;

Кхв – кількість хворих тварин;

Кнп – кількість неблагополучних пунктів.

Показник неблагополуччя визначали за формулою:

$$Н = \frac{Чнп}{Зкп} = 100$$, де:

Н – показник неблагополуччя, %;

Чнп – кількість неблагополучних населених пунктів незалежно від кількості повторюваних у них спалахів хвороби;

Зкп – загальна кількість населених пунктів у районі.

Поширеність захворювання визначали процентним відношенням кількості зареєстрованих за рік неблагополучних пунктів до загальної їх кількості в районі за формулою:

$$П = \frac{Кнп}{Зкп} 100$$, де:

П – показник поширеності;

Кнп – кількість неблагополучних пунктів;

Зкп – загальна кількість населених пунктів.

Сезонність (С) визначали за формулою:

$$С = \frac{М \cdot 100}{\sum r} = \%,$$ де

М – кількість захворілих тварин за окремий місяць;

$\sum r$ – загальна кількість захворілих тварин за взяті роки.

Коефіцієнт сезонності (Кс) визначали за формулою:

$$Кс = \frac{\text{кількість захворілих за місяці сезонного підйому} \times 100}{\text{загальна кількість захворілих за взяті роки}} = \%$$

Індекс сезонності (Іс) визначали шляхом ділення показника захворюваності за місяці сезонного підйому на показник за решту місяців року.

$$Іс = \frac{\text{показник захворюваності за місяці сезонного підйому}}{\text{показник захворюваності за решту місяців року}}$$

Епізоотологічне районування територій Одеської, Миколаївської та Херсонської областей проводили за фактичними показниками

неблагополуччя наприкінці аналізованого періоду (2000 – 2005 рр.), а саме:

- визначали показник неблагополуччя відношенням кількості неблагополучних населених пунктів до загальної кількості населених пунктів у районі;

- знаходили різницю між найбільшим та найменшим показниками і ділили на кількість груп (4);

- отримане число послідовно додавали до показників неблагополуччя, починаючи з найменшого та визначили діапазон коливань для всіх груп.

Пероральну імунізацію диких м'ясоїдних проти сказу проводили вакциною „Рабіліс" на території Одеської області.

Принади з вакциною розкладають ручним методом по краях лісових галявин, канавах, диких стежках із розрахунку 5-6 доз на нору або 20 доз на 1 км^2 площі двічі на рік (лютий-квітень та жовтень-грудень). Через 5 – 6 днів після розкладання проводиться контроль поїдання принад.

В 4-х районах Одеської області був проведений відстріл лисиць з метою дослідження їх сироваток крові на наявність специфічних антитіл.

При проведенні епізоотологічного аналізу отриманих даних використовували статистичні методи згідно "Методических указаний по применению статистических методов в эпизоотологии" (Сосов Р. Ф., Глушков А. А., 1974).

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Особливості прояву епізоотичного процесу сказу тварин на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей. Рельєф та кліматичні особливості південного регіону України характеризуються достатньою різноманітністю. Території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей є придатними для проживання багатьох видів тварин і птиці, в тому числі диких м'ясоїдних тварин, в першу чергу лисиці, що є передумовою для виникнення сказу тварин в даному регіоні.

Проведеними дослідженнями встановлено, що за період з 1970 до 2005 рр. в **Одеській області** сказ тварин реєструвався в усіх 26 адміністративних районах. Загальна кількість неблагополучних пунктів щодо сказу склала 1148, в них захворіло 1350 тварин різних видів.

Найбільш неблагополучними районами за досліджуваний період є: Любашівський, в якому нараховується 107 неблагополучних щодо сказу пунктів; Котовський - 88, Б.-Дністровський – 65, В. Михайлівський - 58, Фрунзівський – 57, Красноокнянський – 56, Кодимський – 54, Ананьївський – 52 та Савранський - 50.

За індексом епізоотичності (1970 – 2005 рр.) більш напружена епізоотична ситуація склалась в Любашівському, Котовському, Кодимському та Ананьївському районах.

За результатами вивчення динаміки неблагополучних щодо сказу пунктів встановлено, що максимальна кількість неблагополучних пунктів була зареєстрована у 2003 р. і склала 151 неблагополучний пункт, в них захворіло 178 тварин (рис. 1).

З 1970 до 2005 рр. найвищі показники коефіцієнтів осередкованості встановлено у 1979, 1989, 2002, 2003 та 2005 рр., що свідчить про активізацію епізоотичного процесу.

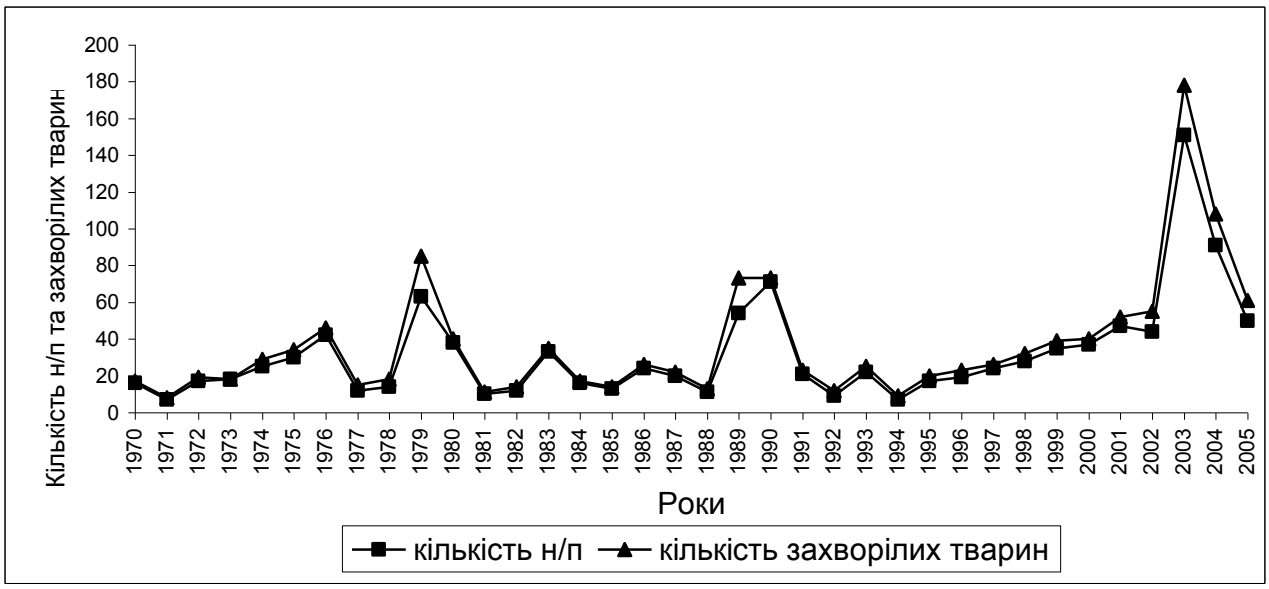

Рисунок 1. Динаміка кількості неблагополучних щодо сказу пунктів та захворілих в них тварин в Одеській області (1970 – 2005 рр.)

Найвищий показник неблагополуччя (1995-2005 рр.) визначився в Овідіопольському районі – 66,6%. В Кілійському районі він склав 58,8%, в Ренійському районі – 57,1%, в Савранському районі – 55,0%, а в Ізмаїльському районі – 54,5%. В інших районах Одеської області даний показник коливався в межах від 12,8% до 44,6%.

За період з 1987 до 2005 рр. в **Миколаївській області** сказ реєструвався в усіх 19 адміністративних районах. Всього зареєстровано 282 неблагополучних пункти, в яких захворіло 323 тварини.

Найбільш неблагополучними за досліджуваний період є: Доманівський район, в якому зареєстровано 31 неблагополучний пункт; Новобузький – 24; Новоодеський та Баштанський – по 23; Єланецький та Вознесенський – по 19 неблагополучних пунктів.

Найвищий індекс епізоотичності за досліджуваний період встановлено в Баштанському, Новобузькому, Новоодеському, Доманівському та Єланецькому районах.

За результатами вивчення динаміки неблагополучних щодо сказу пунктів в Миколаївській області (1987 – 2005 рр.) встановлено, що максимальна кількість неблагополучних пунктів була зареєстрована у 1989 р. і склала 44 неблагополучні пункти. Кількість захворілих на сказ тварин у цьому році склала 50 (рис. 2).

За досліджуваний період найвищі показники коефіцієнтів осередкованості встановлено у 2005 та 1989 рр., що свідчить про активізацію епізоотичного процесу сказу.

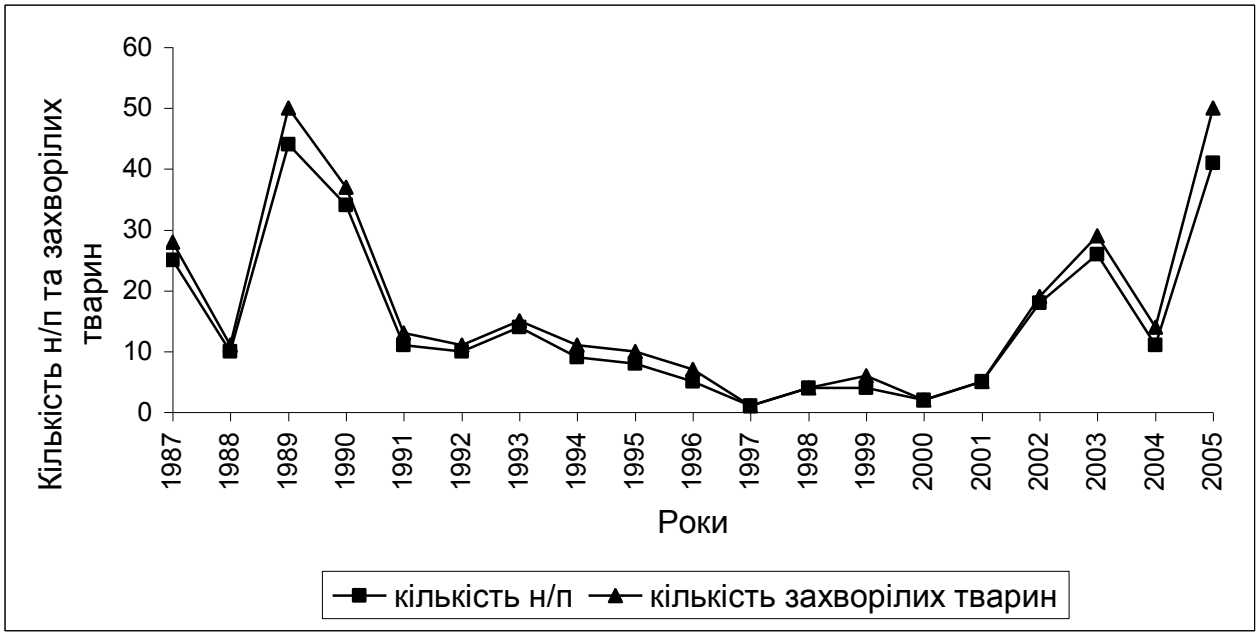

Рисунок 2. Динаміка кількості неблагополучних щодо сказу пунктів та захворілих в них тварин в Миколаївській області (1987 – 2005 рр.)

Найвищий показник неблагополуччя (1995-2005 рр.) визначився в Арбузинському районі і склав 28,6%, в Єланецькому районі – 22,2%, в Кривоозерському районі – 19,2%, в Первомайському районі – 18,0%, в Новоодеському районі – 17,1%. В інших районах Миколаївської області показник неблагополуччя коливався в межах від 1,9% до 15,8%.

За період з 1968 до 2005 рр. в **Херсонській області** сказ тварин реєструвався в усіх 18 адміністративних районах. Всього за даний період виявлено 1013 неблагополучних пунктів, в яких захворіла 1361 тварина.

За 1991 – 2005 рр. найбільш неблагополучними щодо сказу є: Каховський район – 51 неблагополучний пункт; Новотроїцький – 39; Іванівський – 38 та Чаплинський – 35 неблагополучних пунктів.

Розрахунки індексів епізоотичності показали, що більш напружена ситуація склалася в Каховському, Новотроїцькому, Геніческому, Чаплинському та Іванівському районах.

За період з 1968 до 2005 рр. максимальна кількість неблагополучних щодо сказу пунктів була зареєстрована у 2005 р. і склала 77, в них захворіло 138 тварин (рис. 3).

Найвищий показник неблагополуччя за період з 1995 до 2005 рр. визначився в В.Лепетихському районі і склав 75,0%, в Каланчацькому районі – 66,7%, в Іванівському районі – 53,6%, в Чаплинському районі – 47,2%, в Горностаївському районі – 44,8%. В інших районах Херсонської області показник неблагополуччя коливався в межах від 6,9% до 42,1%.

За 1968 – 2005 рр. найвищі показники коефіцієнтів осередкованості встановлено у 1989, 1979 та 1968 рр., що свідчить про активізацію епізоотичного процесу сказу.

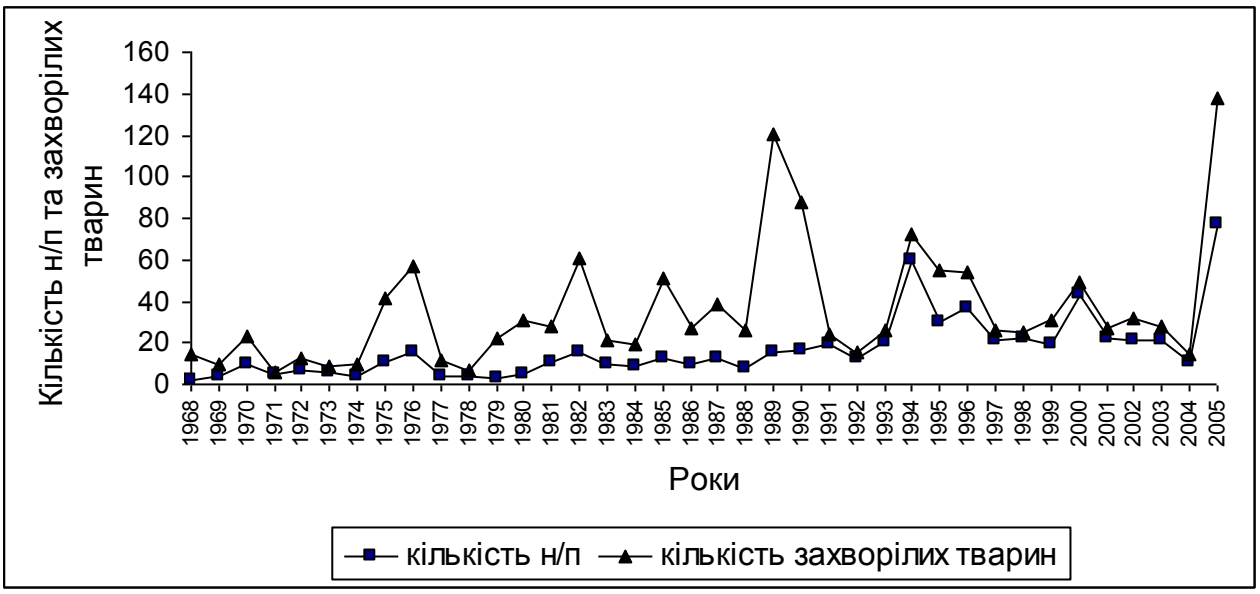

Рисунок 3. Динаміка кількості неблагополучних щодо сказу пунктів та захворілих в них тварин в Херсонській області (1968 – 2005 рр.)

Структура захворюваності тварин на сказ в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях. Проведеними дослідженнями встановлено, що в Одеській області за період з 1970 до 2005 рр. сказ реєстрували у 20 видів тварин. Всього захворіло 1350 тварин. В структурі захворюваності лисиці займають 40,89%, коти – 22,15%, собаки – 13,93% та велика рогата худоба – 13,63%, інші види тварин (куниці, ДРХ, коні, вовки, єнотовидні собаки, борсуки, свині, щурі, тхори, дикі кабани, дикі кози, хом'яки, миші, нутрії, дикі коти, кажани) – 9,4% (рис. 4). Всього 20 видів

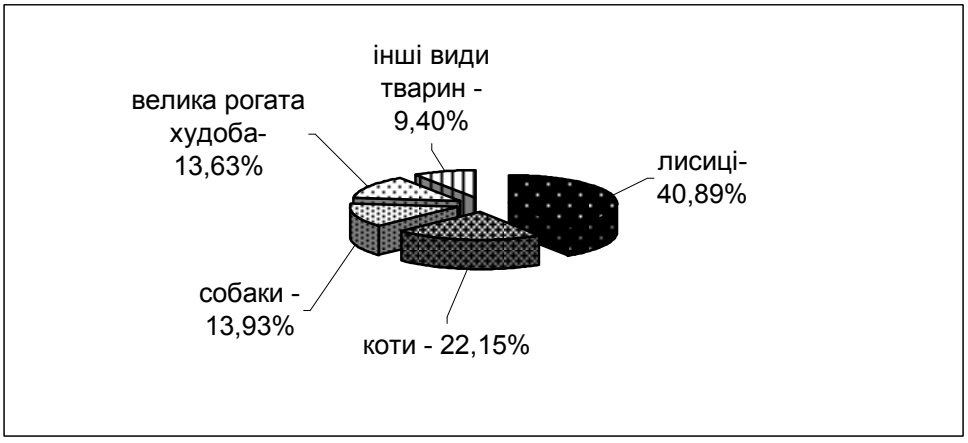

Рисунок 4. Структура захворюваності тварин на сказ в Одеській області (1970-2005 рр.)

За результатами досліджень встановлено, що в Миколаївській області за період з 1987 до 2005 рр. всього захворіло 323 тварини різних видів, серед яких коти займають 36,22%, лисиці – 31,58%, велика рогата худоба – 15,48%, собаки – 12,07%. Інші види тварин (куниці, ДРХ, вовки, тхори, коні, борсуки, єнотовидні собаки) – 4,6% (рис. 5). Всього 11 видів.

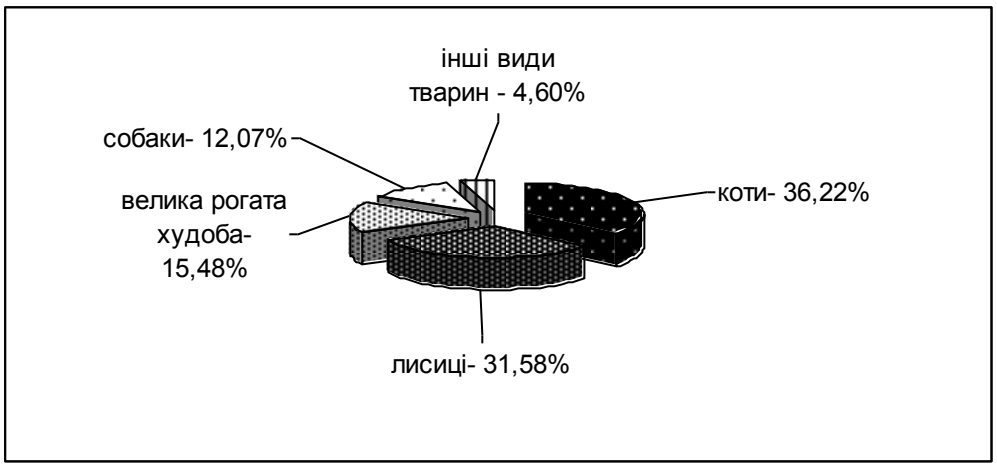

Рисунок 5. Структура захворюваності тварин на сказ в Миколаївській області (1987-2005 рр.)

В Херсонській області за період з 1995 до 2005 рр. сказ реєстрували у 10 видів тварин. В структурі захворюваності тварин на сказ лисиці займають 36,03%, велика рогата худоба – 22,93%, коти – 21,03%, собаки – 13,62%, а інші види (ДРХ, куниці, єнотовидні собаки, коні, тхори, вовки) – 6,4% (рис. 6). Всього 10 видів. За останні роки значно збільшилась кількість захворілих на сказ єнотовидних собак та вовків.

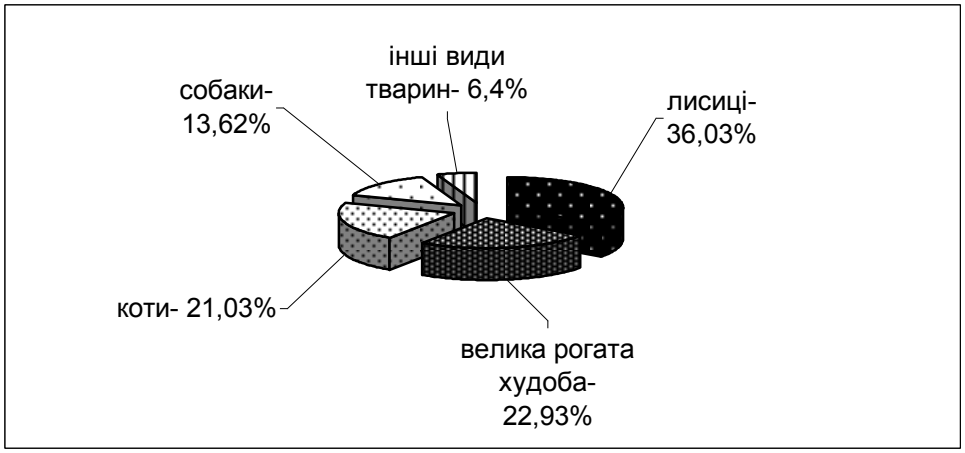

Рисунок 6. Структура захворюваності тварин на сказ в Херсонській області (1995-2005 рр.)

Аналіз результатів досліджень показав, що в південному регіоні України у структурі захворюваності тварин на сказ максимально представлені: лисиці, коти, велика рогата худоба, собаки.

В Одеській та Херсонській областях зареєстрована найбільша кількість хворих лисиць, а в Миколаївській – котів.

Вивчаючи **джерела** збудника сказу в південному регіоні України нами встановлено, що основним джерелом є лисиця. За даними Одеського, Миколаївського та Херсонського обласних управлінь лісових господарств лисиця перевищує в деяких районах допустиму щільність на 1000 га угідь у 4-6 разів. Збільшенню чисельності лисиці в регіоні сприяли фактори

природного середовища, ландшафтні і кліматичні умови та урбанізація. Але значна роль в розповсюдженні збудника сказу належить також собакам і котам. На території південного регіону України участь в епізоотичному процесі сказу приймають й дикі м'ясоїдні: вовки, єнотовидні собаки, куниці, тхори.

Роль лисиці в епізоотичному процесі сказу тварин. Враховуючи результати вивчення ролі лисиці в епізоотичному процесі сказу тварин в південному регіоні України нами встановлено, що кількість захворілих на сказ лисиць є максимальною серед кількості захворілих на сказ тварин різних видів. На провідну роль лисиці в епізоотичному процесі сказу вказує пряма кореляційна залежність між захворюванням лисиць та захворюванням тварин інших видів. Коефіцієнти кореляції при цьому склали 0,98 (Одеська область), 0,97 (Миколаївська область) та 0,96 (Херсонська область).

Річна динаміка захворювання тварин на сказ в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях. За результатами дослідження річної динаміки захворюваності тварин на сказ в Одеській області з 1995 до 2005 рр. встановлено, що захворювання реєструвалось щомісячно. Але при середньомісячній захворюваності, яка склала 53 тварини, впродовж року виділились 2 піки, що припали на січень-лютий-березень та листопад-грудень (рис. 7).

Коефіцієнт сезонності (Кс) склав 56,6%, індекс сезонності (Іс) - 1,3.

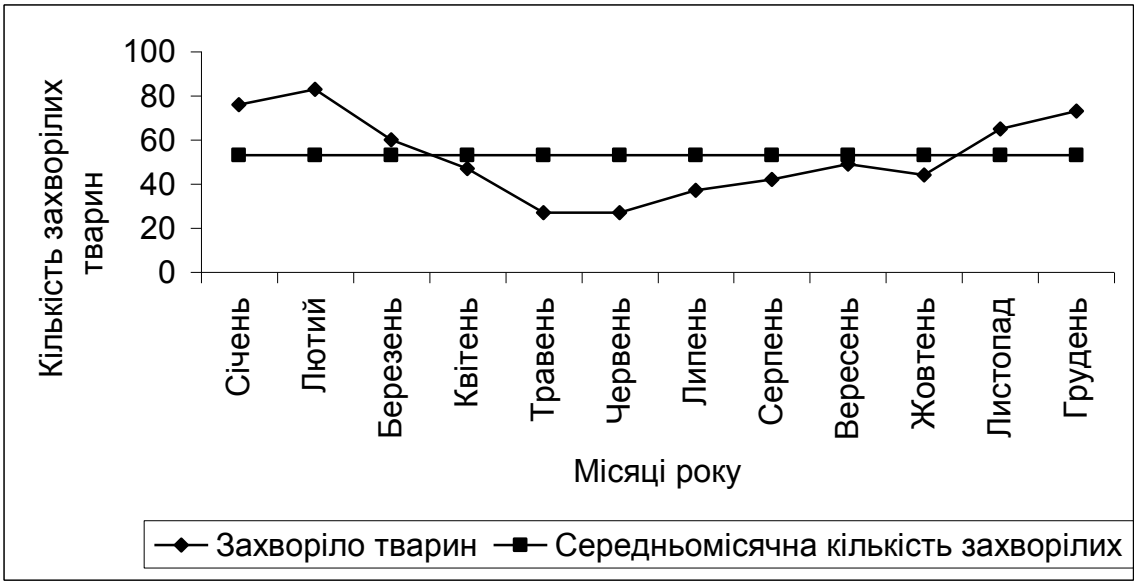

Рисунок 7. Річна динаміка захворюваності тварин на сказ в Одеській області (1995 – 2005 рр.)

В Миколаївській області з 1995 до 2005 рр. сказ тварин реєструвався щомісячно. Але при середньомісячній захворюваності, яка склала 12 тварин, впродовж року виділились 2 піки, що припали на березень-квітень та жовтень-листопад-грудень (рис. 8).

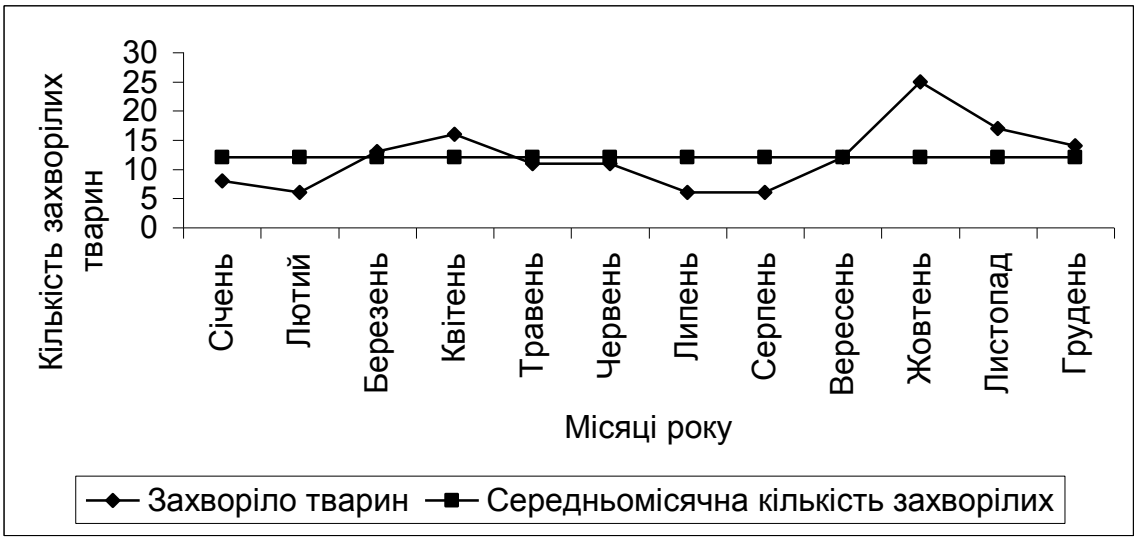

Рисунок 8. Річна динаміка захворюваності тварин на сказ в Миколаївській області (1995 – 2005 рр.)

Коефіцієнт сезонності (Кс) склав 58,7%, індекс сезонності (Іс) - 1,4.

В Херсонській області з 1995 до 2005 рр. сказ тварин реєструвався щомісячно. Але при середньомісячній захворюваності, яка склала 40 тварин, впродовж року виділились 2 піки, які припали на січень та жовтень-листопад-вересень-серпень (рис. 9).

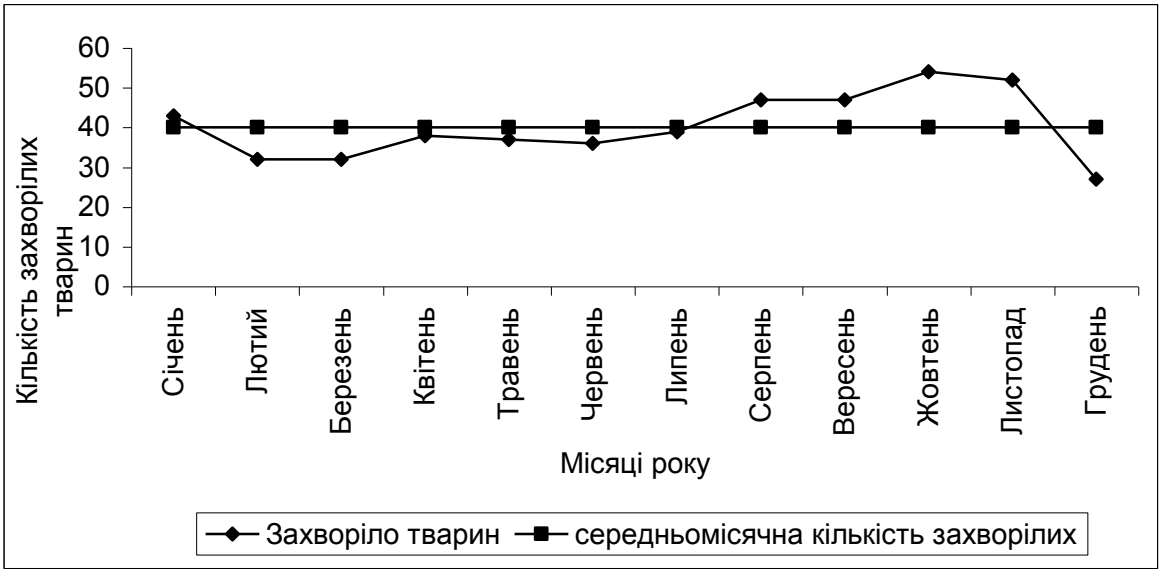

Рисунок 9. Річна динаміка захворюваності тварин на сказ в Херсонській області (1995 – 2005 рр.)

Коефіцієнт сезонності (Кс) склав 50,2%, індекс сезонності (Іс) - 1,01.

Результати річної динаміки захворюваності тварин на сказ в південному регіоні України пов’язані з біологією основного джерела збудника сказу – лисицею. У першому випадку пік співпадає з гоном лисиць, коли самці в боротьбі за самку травмують один одного, наносячи укуси; у другому

випадку – на період освоєння молодняком природного простору.

За результатами вивчення **періодичності** прояву сказу тварин в південному регіоні України встановлено, що для Одеської (1975-2005 рр.) та Херсонської (1968-2005 рр.) областей характерна періодичність у 2-3 роки.

Епізоотологічне районування стосовно сказу тварин територій Одеської, Миколаївської та Херсонської областей. Епізоотологічне районування територій Одеської, Миколаївської та Херсонської областей проводили за фактичними показниками неблагополуччя наприкінці аналізованого періоду, а саме з 2000 до 2005 рр.

Території областей за показниками неблагополуччя поділені на 4 групи районів:

1. Райони з значним поширенням захворювання;
2. Райони з порівняно значним поширенням захворювання;
3. Райони з порівняно помірним поширенням захворювання;
4. Райони з порівняно незначним поширенням захворювання.

До першої групи в Одеській області віднесли 5 районів: Ізмаїльський, Овідіопольський, Ренійський, Любашівський та Савранський. Показники неблагополуччя в даних районах коливались в межах від 41,42% до 52,38% (рис. 10).

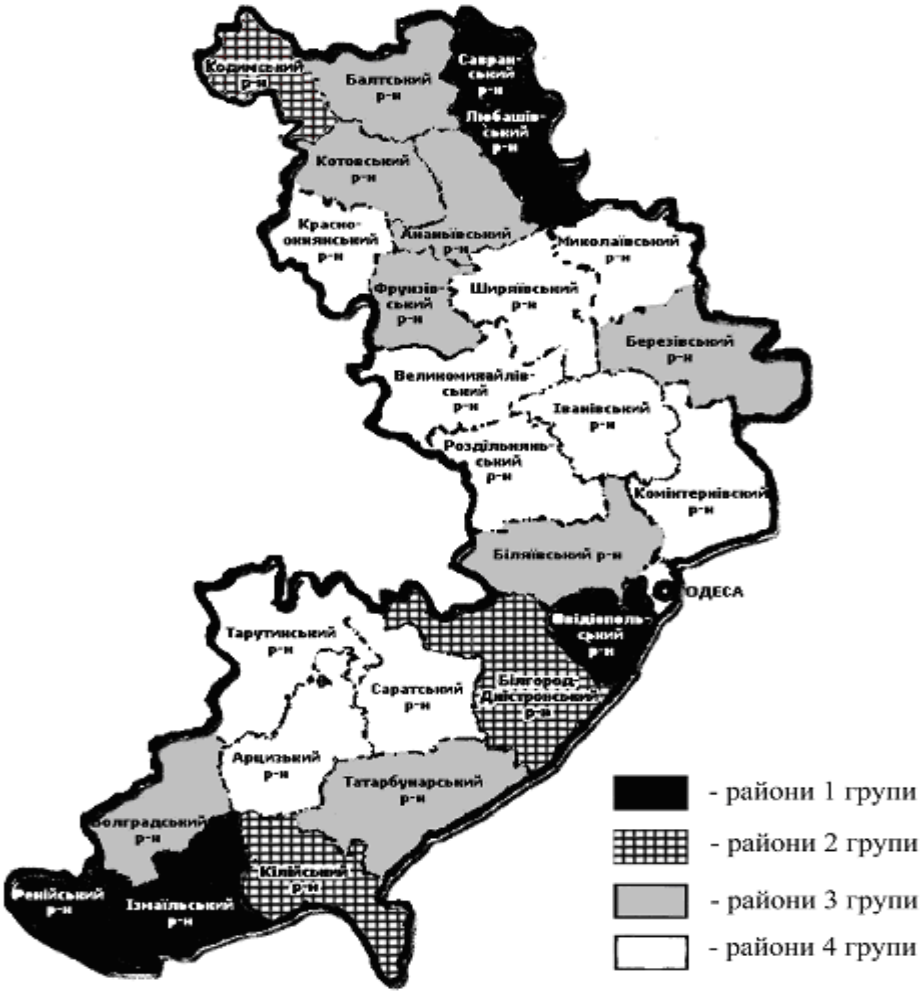

Рисунок 10. Карта епізоотологічного районування території Одеської області

До другої групи віднесли 3 райони: Б.-Дністровський, Кілійський та Кодимський. Показники неблагополуччя даної групи коливались в межах від 30,45% до 41,42%.

До третьої групи віднесли 8 районів: Ананьївський, Балтський, Березівський, Біляївський, Болградський, Котовський, Фрунзівський та Татарбунарський. Показники неблагополуччя в даних районах коливались в межах від 19,48% до 30,45%.

До четвертої групи віднесли 10 районів: Арцизький, В.Михайлівський, Іванівський, Комінтернівський, Красноокнянський, Миколаївський, Роздільнянський, Саратський, Тарутинський, та Ширяївський. Показники неблагополуччя в даних районах коливались в межах від 8,51% до 19,48%.

До першої групи в Миколаївській області віднесли 1 район: Арбузинський. Показник неблагополуччя в даному районі склав 28,57% (рис. 11).

До другої групи віднесли 2 райони: Єланецький та Первомайський. Показники неблагополуччя даної групи коливались в межах від 15,24% до 21,90%.

До третьої групи віднесли 9 районів: Братський, Снігурівський, Кривоозерський, Новобузький, Жовтневий, Доманівський, Вознесенський Березнегуватський та Новоодеський. Показники неблагополуччя в даних районах коливались в межах від 8,58% до 15,24%.

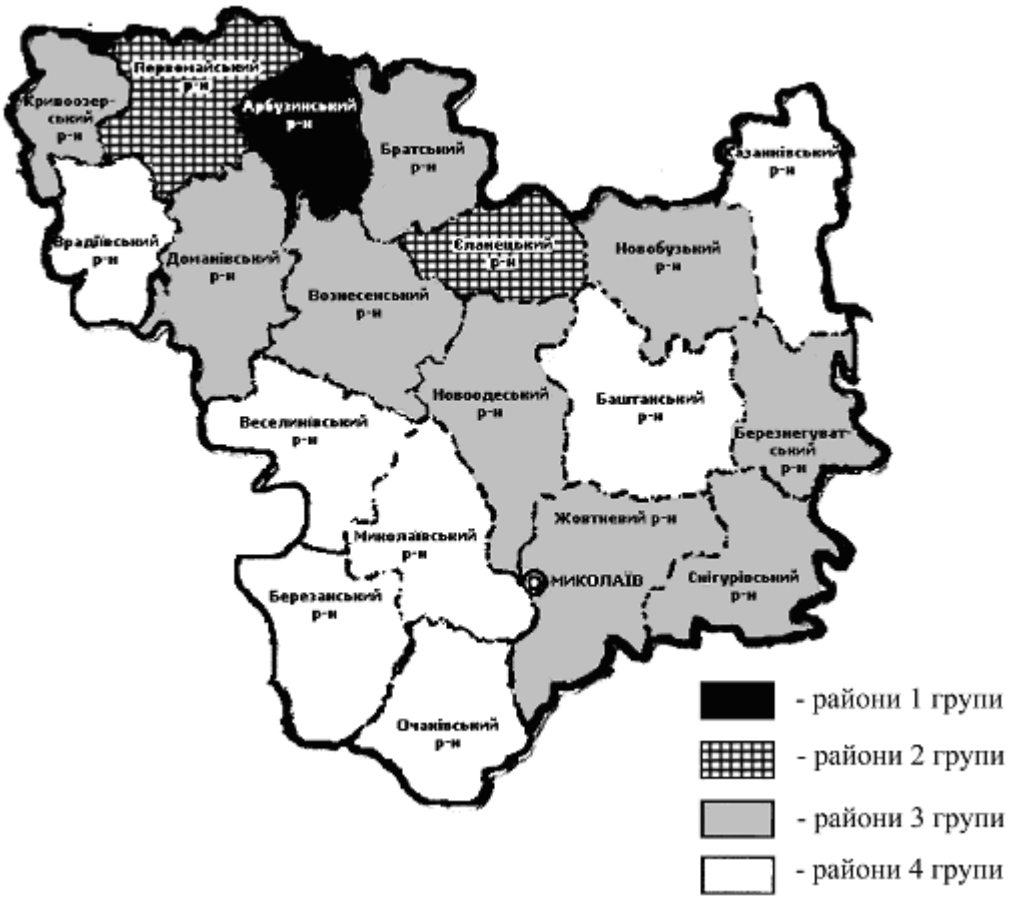

Рисунок 11. Карта епізоотологічного районування території Миколаївської області

До четвертої групи віднесли 6 районів: Баштанський, Березанський, Веселинівський, Казанківський, Миколаївський та Врадіївський. Показники неблагополуччя в даних районах коливались в межах від 1,92% до 8,58%.

Враховуючи те, що за період з 2000 до 2005 рр. в Очаківському районі не реєструвались випадки захворювання тварин на сказ, він вважається благополучним.

До першої групи в Херсонській області віднесли 2 райони: В.Лепетихський та Каланчацький. Показники неблагополуччя в даних районах коливались в межах від 45,47% до 58,33% (рис. 12).

До другої групи віднесли 3 райони: Іванівський, Н.Воронцовський та Чаплинський. Показники неблагополуччя даної групи коливались в межах від 32,61% до 45,47%.

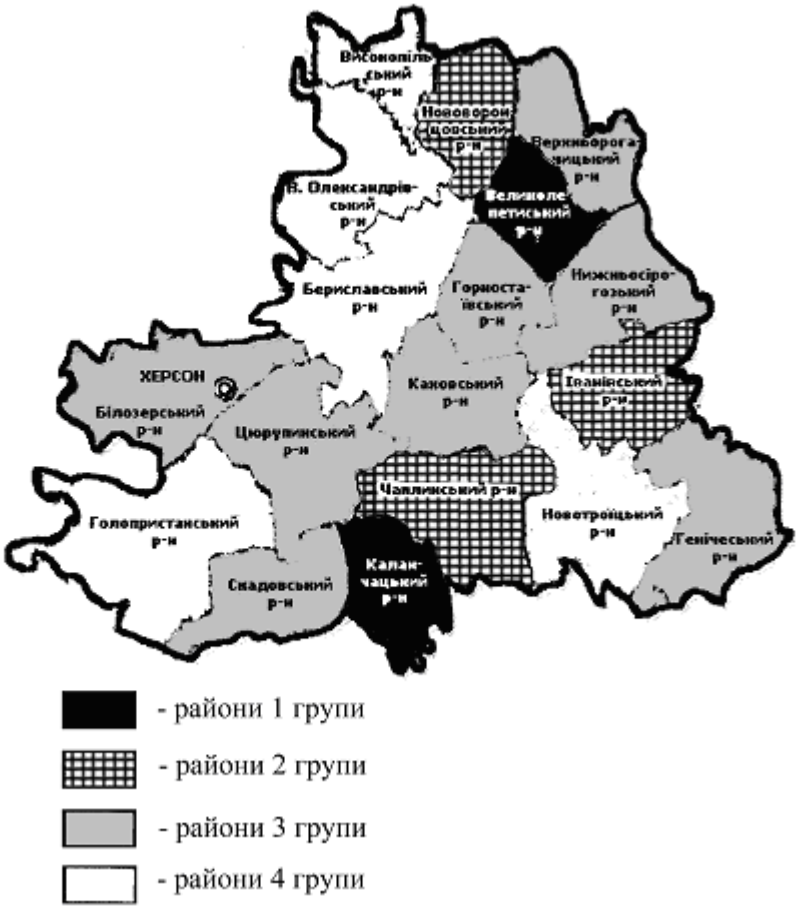

Рисунок 12. Карта епізоотологічного районування території Херсонської області

До третьої групи віднесли 8 районів: Білозерський, В.Рогачицький, Геніческий, Каховський, Н.Сірогозький, Скадовський, Цюрупинський та Горностаївський. Показники неблагополуччя в даних районах коливались в межах від 19,75% до 32,61%.

До четвертої групи віднесли 5 районів: Бериславський, В.Олександрівський, Високопільський, Голопристанський та Новотроїцький. Показники неблагополуччя в даних районах коливались в межах від 6,89% до 19,75%.

Профілактична ефективність пероральної імунізації диких м'ясоїдних проти сказу. В результаті проведених досліджень нами встановлено, що пероральна імунізація диких м'ясоїдних вакциною „Рабіліс" в Одеській області проводилась при обмеженій кількості доз з порушенням вимог інструкції. Поїдання дикими м'ясоїдними принад з вакциною становило від 75,0% до 98,0%. У 62% досліджених зразків сироваток крові від вакцинованих лисиць виявлена концентрація антитіл до вірусу сказу більш ніж 0,5МО. Загальна кількість неблагополучних щодо сказу пунктів в Одеській області у 2005 р. знизилась в 3 рази у порівнянні з 2003 р., а в 6-ти північних районах, де дана вакцина застосовувалась протягом 4-х років (Кодимський, Балтський, Савранський, Котовський, Любашівський та Ананьївський) – у 5,2 рази.

Профілактика сказу тварин в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях. Заходи щодо профілактики сказу тварин в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях здійснюються на підставі: діючої „Інструкції про заходи щодо боротьби зі сказом тварин" (затверджена наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Мінагропрому України від 19.01.1994 р.) та розроблених за нашої участі „Методичних рекомендацій щодо профілактики сказу серед сільськогосподарських та домашніх тварин в південному регіоні України" з урахуванням виявлених особливостей епізоотичного процесу і епізоотологічного районування територій.

Профілактика сказу включає комплекс загальних та спеціальних заходів. Спеціальними заходами передбачається вакцинація собак, котів, а також диких м'ясоїдних.

ВИСНОВКИ

1. В дисертації наведені теоретичне узагальнення та результати вивчення особливостей перебігу епізоотичного процесу сказу тварин в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, які характеризують поширення, епізоотичну ситуацію, структуру захворюваності, джерела збудника інфекції, сезонні і періодичні прояви хвороби, епізоотологічне районування територій і науково обґрунтовують комплекс профілактичних заходів стосовно сказу тварин в південному регіоні України.
2. Сказ тварин в Одеській області за період з 1970 до 2005 рр. реєструвався у всіх 26 адміністративних районах. Кількість неблагополучних пунктів склала 1148. Всього захворіло 1350 тварин різних видів. Найбільш неблагополучними щодо сказу тварин районами є: Любашівський, Котовський, Б.-Дністровський, В.-Михайлівський, Фрунзівський, Красноокнянський, Кодимський, Ананьївський та Савранський. Найвищий показник неблагополуччя (1995-2005 рр.) визначився в Овідіопольському районі – 66,6%, в Кілійському районі – 58,8%, в Ренійському районі – 57,1%, в

Савранському районі – 55,0% та в Ізмаїльському районі – 54,5%.

3. У структурі захворюваності тварин на сказ в Одеській області лисиці займають 40,89%, коти – 22,15%, собаки – 13,93% та ВРХ – 13,63%. Інші види тварин (куниці, ДРХ, коні, вовки, єнотовидні собаки, борсуки, свині, щурі, тхори, дикі кабани, дикі кози, хом'яки, миші, нутрії, дикі коти, кажани) – 9,4%. Всього 20 видів. Джерелом збудника сказу в Одеській області є лисиці, коти і собаки.
4. Для сказу тварин в Одеській області характерні сезонні підйоми захворюваності (січень-березень, листопад-грудень). Коефіцієнт сезонності склав 56,6%, індекс сезонності – 1,3. Встановлено періодичність прояву сказу у 2-3 роки.
5. В Миколаївській області за період з 1987 до 2005 рр. сказ тварин реєструвався у всіх 19 адміністративних районах. Кількість неблагополучних пунктів склала 282. Всього захворіло 323 тварини різних видів. Найбільш неблагополучними щодо сказу тварин районами є: Доманівський, Новобузький, Новоодеський, Баштанський, Єланецький, та Вознесенський. Найвищий показник неблагополуччя (1995-2005 рр.) визначився в Арбузинському районі – 28,6%, в Єланецькому районі – 22,2%, в Кривоозерському районі – 19,2%, в Первомайському районі – 18,0%, в Новоодеському районі – 17,1%.
6. У структурі захворюваності тварин на сказ в Миколаївській області коти займають 36,22%, лисиці – 31,58%, ВРХ – 15,48%, собаки – 12,07%. Інші види тварин (куниці, ДРХ, вовки, тхори, коні, борсуки, єнотовидні собаки) – 4,6%. Всього 11 видів. Джерелом збудника сказу в Миколаївській області є лисиці, коти і собаки.
7. Для сказу тварин в Миколаївській області характерні сезонні підйоми захворюваності (березень-квітень, жовтень-грудень). Коефіцієнт сезонності склав 58,7%, індекс сезонності – 1,4. Періодичність для сказу тварин не характерна.
8. Сказ тварин в Херсонській області за період з 1965 до 2005 рр. реєструвався у всіх 18 адміністративних районах. Кількість неблагополучних пунктів склала 1013. Всього захворіло 1361 тварина різних видів. Найбільш неблагополучними районами Херсонської області є: Каховський, Новотроїцький, Іванівський та Чаплинський. Найвищий показник неблагополуччя (1995-2005 рр.) визначився в В.Лепетихському районі – 75,0%, в Каланчацькому районі – 66,7%, в Іванівському районі – 53,6%, в Чаплинському районі – 47,2%, в Горностаївському районі – 44,8%.
9. У структурі захворюваності тварин на сказ в Херсонській області (1995–2005 рр.) лисиці займають 36,03%, ВРХ – 22,93%, коти – 21,03%, собаки – 13,62%. Інші види тварин (ДРХ, куниці, єнотовидні собаки, коні, тхори, вовки) – 6,4%. Всього 10 видів. Джерелом збудника сказу в Херсонській області є лисиці, коти і собаки.
10. Для сказу тварин в Херсонській області характерні сезонні підйоми

захворюваності (січень, серпень-листопад). Коефіцієнт сезонності склав 50,2%, індекс сезонності – 1,01. Встановлено періодичність прояву сказу у 2-3 роки.

11. За показниками неблагополуччя території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей з метою проведення науково-обґрунтованих профілактичних заходів поділені на 4 групи: райони зі значним поширенням сказу (в Одеській області їх 5, в Миколаївській області – 1, в Херсонській області – 2); райони з порівняно значним поширенням сказу (в Одеській області їх 3, в Миколаївській області – 2, в Херсонській області – 3); райони з порівняно помірним поширенням сказу (в Одеській області їх 8, в Миколаївській області – 9, в Херсонській області – 8); райони з порівняно незначним поширенням сказу (в Одеській області їх 10, в Миколаївській області – 6, в Херсонській області – 5).
12. В результаті проведеної пероральної імунізації диких м’ясоїдних в Одеській області (2001-2005 рр.) загальна кількість неблагополучних щодо сказу пунктів у 2005 р. у порівнянні з 2003 р. знизилась у 3 рази, а в 6-ти північних районах (Кодимський, Балтський, Савранський, Котовський, Любашівський та Ананьївський) – у 5,2 рази.
13. Удосконалена нами система профілактики сказу тварин в південному регіоні України включає комплекс науково-обґрунтованих загальних та спеціальних заходів, розроблених з урахуванням особливостей епізоотичного процесу і епізоотологічного районування територій.

ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ

З урахуванням особливостей перебігу епізоотичного процесу сказу тварин та за результатами епізоотологічного районування територій Одеської, Миколаївської та Херсонської областей нами запропоновано:

1. Рекомендації щодо профілактики сказу серед сільськогосподарських та домашніх тварин в південному регіоні України (затверджені Управліннями ветеринарної медицини в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях).
2. В зв’язку з тим, що у структурі захворюваності тварин на сказ в Миколаївській області коти займають 36,22%, рекомендуємо вакцинувати тварин цього виду на всій території області.
3. Проводити заходи щодо зниження чисельності популяції диких м’ясоїдних тварин до 1 особини на 1000 га угідь в районах зі значним та порівняно значним поширенням сказу.
4. Проводити профілактичну пероральну імунізацію диких м’ясоїдних на територіях Одеської, Миколаївської та Херсонської областей вакцинами згідно з інструкціями щодо їх застосування.
5. Поширити масштаби просвітницької роботи серед населення з питань упорядкування утримання собак і котів.
6. Результати досліджень використовувати в навчальному процесі при

викладені дисципліни „Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин” студентам і магістрам ветеринарної медицини вищих навчальних закладів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. **Атамась В.Я., Пероцька Л.В., Волошина Л.І., Носуленко О.С.** Епізоотична ситуація щодо захворювання тварин на сказ в Одеській області // Аграрний вісник Причорномор’я. – Одеса, 2002. – С. 17-24. *(Дисертант зібрала статистичний матеріал, провела аналіз епізоотичної ситуації, узагальнила результати)*.
2. **Атамась В.Я., Пероцька Л.В., Пустовіт І.Т., Волошина Л.І., Носуленко О.С.** Сказ тварин в Одеській області // Аграрний вісник Причорномор’я. – Одеса, 2003. – С. 71-75.*(Дисертант провела дослідження, оформила статтю)*.
3. **Пероцька Л.В.** Роль лисиці в епізоотичному процесі сказу в Одеській області // Аграрний вісник Причорномор’я. – Одеса, 2004. – С. 7-12.
4. **Пероцька Л.В.** Причини росту напруженості епізоотичного процесу сказу в Одеській області за 1995-2003 рр. // Ветеринарна медицина – Харків, 2004. – С. 181-184.
5. **Пероцька Л.В.** Особливості епізоотичного процесу сказу в Миколаївській області // Аграрний вісник Причорномор’я. – Одеса, 2005. – С. 28-32.
6. **Пероцька Л.В.** Особливості перебігу епізоотичного процесу сказу тварин в південному регіоні України // Аграрний вісник Причорномор’я. – Одеса, 2006. – С. 7-13.
7. **Атамась В.Я., Пероцька Л.В.** Особливості перебігу епізоотичного процесу сказу тварин в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях // Аграрний вісник Причорномор’я. – Одеса, 2007. – С. 3-14. *(Дисертант зібрала матеріал, провела дослідження, оформила статтю)*.
8. **Пероцька Л.В., Пустовіт І.Т., Григорашева І.М.** Вплив антирабічної пероральної імунізації диких м’ясоїдних на епізоотичний стан щодо сказу тварин в Одеській області // Аграрний вісник Причорномор’я. – Одеса, 2007. – С. 24-28. *(Дисертант зібрала матеріал, провела його дослідження, узагальнила результати)*.
9. **Пероцька Л.В.** Сказ тварин в південному регіоні України // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Вип. 2(18).- 2007.- С. 114-120.
10. **Атамась В.Я., Пероцька Л.В., Масленікова С.І.** Особливості епізоотології сказу тварин в південних областях України. // Аграрний вісник Причорномор’я. – Одеса, 2008.- С. *(Дисертант зібрала матеріал, вивчила епізоотологію сказу, оформила статтю)*.

АНОТАЦІЯ

Пероцька Л.В. Особливості перебігу епізоотичного процесу сказу

тварин у південному регіоні України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата ветеринарних наук за спеціальністю 16.00.08 – епізоотологія та інфекційні хвороби. - Одеський державний аграрний університет, Одеса, 2008.

Дисертація присвячена вивченню особливостей перебігу епізоотичного процесу сказу в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях; визначена профілактична ефективність пероральної імунізації диких м'ясоїдних на території Одеської області; проведено епізоотологічне районування територій Одеської, Миколаївської та Херсонської областей стосовно сказу тварин, на підставі чого удосконалено систему заходів щодо профілактики сказу сільськогосподарських та домашніх тварин в південному регіоні України.

Проведеними дослідженнями встановлено, що в Одеській області за період з 1970 до 2005 рр. сказ тварин реєструвався у всіх 26 адміністративних районах. Максимальна кількість неблагополучних пунктів зареєстрована у 2003 р. (151). Максимальна кількість зареєстрованих випадків захворювань тварин на сказ відмічалась у 2003 р. (178). Найбільш неблагополучними щодо сказу тварин районами є: Любашівський, Котовський, Б.-Дністровський, В.-Михайлівський, Фрунзівський, Красноокнянський, Кодимський, Ананьївський та Савранський.

Всього захворіло 1350 тварин різних видів. У структурі захворюваності тварин на сказ лисиці займають 40,89%, коти – 22,15%, собаки – 13,93% та ВРХ – 13,63%. Інші види тварин – 9,4%. Всього 20 видів.

В Одеській області сезонні підйоми захворюваності тварин припали на січень-березень та листопад-грудень.

Для Одеської (1975-2005 рр.) області характерна періодичність у 2-3 роки.

Виробничі випробування в Одеській області (2001-2005 рр.) вакцини „Рабіліс" при пероральному її застосуванні призвели до покращення епізоотичної ситуації.

В Миколаївській області за період з 1987 до 2005 рр. сказ тварин реєструвався у всіх 19 адміністративних районах. Максимальна кількість неблагополучних пунктів зареєстрована у 1989 р.(44). Максимальна кількість зареєстрованих випадків захворювань тварин на сказ відмічалась у 1989 (50) та 2005 (50) рр. Найбільш неблагополучними щодо сказу тварин районами є: Доманівський, Новобузький, Новоодеський, Баштанський, Єланецький, та Вознесенський.

Всього захворіло 323 тварини різних видів. У структурі захворювання тварин на сказ коти займають 36,22%, лисиці – 31,58%, ВРХ – 15,48%, собаки – 12,07%. Інші види тварин – 4,6%. Всього 11 видів.

В Миколаївській області сезонні підйоми захворюваності тварин припали на березень-квітень та жовтень-грудень.

В Херсонській області за період з 1965 до 2005 рр. сказ тварин реєструвався у всіх 18 адміністративних районах. Максимальна кількість неблагополучних пунктів зареєстрована у 2005 р. (77). Максимальна

кількість зареєстрованих випадків захворювань тварин на сказ відмічалась у 2005 р. (138). Найбільш неблагополучними районами є: Каховський, Новотроїцький, Іванівський та Чаплинський.

В Херсонській області за період з 1995 до 2005 рр. у структурі захворюваності тварин на сказ лисиці займають 36,03%, ВРХ – 22,93%, коти – 21,03%, собаки – 13,62%. Інші види тварин – 6,4%. Всього 10 видів.

В Херсонській області сезонні підйоми захворюваності тварин припали на січень та серпень-листопад.

Для Херсонської (1968-2005 рр.) області характерна періодичність у 2-3 роки.

В південному регіоні України лисиця – основне джерело збудника сказу.

Ключові слова: сказ, епізоотичний процес, пероральна імунізація, епізоотологічне районування, структура захворюваності тварин на сказ, сезонність сказу, періодичність прояву сказу.

АННОТАЦИЯ

Пероцкая Л.В. Особенности течения эпизоотического процесса бешенства животных в южном регионе Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата ветеринарных наук по специальности 16.00.08 – эпизоотология и инфекционные болезни. – Одесский государственный аграрный университет, Одесса, 2008.

Диссертация посвящена изучению особенностей течения эпизоотического процесса бешенства животных в Одесской, Николаевской и Херсонской областях; определена профилактическая эффективность пероральной иммунизации диких плотоядных на территории Одесской области; проведено эпизоотологическое районирование территорий Одесской, Николаевской и Херсонской областей относительно бешенства животных, на основании чего усовершенствована система профилактических мероприятий против бешенства сельскохозяйственных и домашних животных в южном регионе Украины.

Природно-климатические условия территории Одесской, Николаевской и Херсонской областей являются благоприятными для проживания диких плотоядных, в первую очередь лисицы.

На территории Одесской, Николаевской и Херсонской областей в поддержке эпизоотий бешенства природного типа принимают активное участие лисицы, а также волки, енотовидные собаки, куницы, одичавшие кошки и собаки. В последние годы численность популяции диких хищников значительно возросла.

В Одесской области в период с 1970 по 2005 гг. бешенство регистрировалось во всех 26 административных районах. Количество неблагополучных пунктов составило 1148. Максимальное количество неблагополучных пунктов зарегистрировано в 2003 г. (151). Всего за данный период заболело 1350 животных разных видов.

Наиболее неблагополучными районами по бешенству являются: Любашевский, Котовский, Б.- Днестровский, В.- Михайловский,

Фрунзовский, Краснооктянский, Кодымский, Ананьевский и Савранский.

В структуре заболеваемости животных бешенством лисицы занимают 40,89%, кошки – 22,15%, собаки – 13,93%, крупный рогатый скот – 13,63%. Другие виды животных – 9,4%. Всего 20 видов.

В 2004 г. впервые за 1970-2005 гг. лабораторно подтвержден случай бешенства летучей мыши. Учитывая то, что в Украине регистрировались гидрофобии у людей (1977, 1985, 2002) после нападения летучих мышей, необходимо обратить особое внимание на данный вид с точки зрения определения первичных хозяев вируса бешенства в природе.

В Одесской области, при ежемесячной регистрации бешенства, сезонные подъемы заболеваемости животных отмечены в январе-марте и ноябре-декабре.

Для Одесской области (1975-2005 гг.) является характерной периодичность в 2-3 года.

В Одесской области с 2001 по 2005 гг. проводились производственные испытания пероральной вакцины „Рабіліс". Поедание дикими плотоядными приманок с вакциной составило от 75,0 до 98,0%. Количество неблагополучных пунктов по бешенству в Одесской области в 2005 г. снизилась в 3 раза по сравнению с 2003 г.

В Николаевской области в период с 1987 по 2005 гг. бешенство животных регистрировалось во всех 19 административных районах. Количество неблагополучных пунктов составило 282. Максимальное количество неблагополучных пунктов зарегистрировано в 1989 г. (44) и в 2005 г. (41). Всего за данный период заболело 323 животных разных видов.

Наиболее неблагополучными по бешенству районами являются: Доманевский, Новобугский, Новоодесский, Баштанский, Еланецкий и Вознесенский.

В структуре заболеваемости животных бешенством кошки занимают 36,22%, лисицы – 31,58%, крупный рогатый скот – 15,48%, собаки – 12,07%. Другие виды животных – 4,6%. Всего 11 видов.

В Николаевской области, при ежемесячной регистрации бешенства, сезонные подъемы заболеваемости животных отмечены в марте-апреле и октябре-декабре.

В Херсонской области в период с 1965 по 2005 гг. бешенство регистрировалось во всех 18 административных районах. Количество неблагополучных пунктов составило 1013. Максимальное количество неблагополучных пунктов зарегистрировано в 2005 г. (77). Всего за данный период заболело 1361 животное разных видов.

Наиболее неблагополучными районами по бешенству являются: Каховский, Новотроицкий, Ивановский и Чаплинский.

В структуре заболеваемости животных бешенством лисицы занимают 36,03%, крупный рогатый скот – 22,93%, кошки – 21,03%, собаки – 13,62%. Другие виды животных – 6,4%. Всего 10 видов.

В Херсонской области, при ежемесячной регистрации бешенства, сезонные подъемы заболеваемости животных отмечены в январе и августе-

ноябре.

Для Херсонской области (1968-2005 гг.) является характерной периодичность в 2-3 года.

В южном регионе Украины лисица – основной источник возбудителя бешенства. В результате изучения роли лисицы в эпизоотическом процессе бешенства животных установлена прямая корреляция зависимости количества больных животных от количества заболевших лисиц.

Ключевые слова: бешенство, эпизоотический процесс, пероральная иммунизация, эпизоотологическое районирование, структура заболеваемости животных бешенством, сезонность бешенства, периодичность проявления бешенства.

ANNOTATION

L.V. Perotskaya. The peculiarities of epizootic rabies duration process in the South of Ukraine. – Manuscript.

The dissertation for searching the scientific degree of the Candidate of Veterinary Sciences on speciality 16.00.08 – epizootology and infectious Diseases. Odessa State Agrarian University, Odessa, 2008.

The dissertation is devoted to the studies of peculiarities of epizootic duration process of animals' rabies in Odesskaya, Nikolayevskaya and Khersonskaya Oblasts; the efficiency analysis of peroral immunization of wild carnivorous animals on the territory of Odesskaya Oblast has been carried on; epizootological regioning concerned rabies of animals on the territory of Odesskaya, Nikolayevskaya and Khersonskaya Oblasts on the basis of which rabies prophylaxis measures system of farm and domestic animals in the southern region of Ukraine has been carried on.

It has been established by the carried out research that in Odesskaya Oblast in the period from 1970 to 2005 rabies was registered in all 26 administrative regions. The maximum quantity of unsafe areas were registered in 2003 (151). The unsafest regions (areas) concerned rabies are: Lubashevskiy, Kotovskiy, Belgorod-Dnestrovskiy, Veliko-Mikhailovskiy, Frunzovskiy, Krasnooknyanskiy, Kodymskiy, Ananyevskiy and Savranskiy.

All in all for the given moment 1350 animals of different species became ill (caught the disease). In the structure of animals' disease foxes make 40,89%, cats – 22,15%, dogs – 13,93%, cattle – 13,63%. Other species of animals – 9,4%. In all 20 species.

In Odesskaya Oblast seasonal animals' disease increase is registered in January-March and in November-December.

The periodicity of 2-3 years is characteristic for Odesskaya Oblast (1975 – 2005).

Production tests of the vaccine "Rabilis" in peroral usage in Odesskaya Oblast led to the epizootic situation improvement.

Production trials with the peroral vaccine "Rabilis" has been carried on in Odessa oblast since 2001 – 2005. Eating up baits with the vaccine made up from

75,0 to 98,0%. The quantity of unfavourable areas concerned rabies in Odessa oblast in 2005 has decreased 3 times as compared to 2003.

In Nikolayevskaya Oblast in the period from 1987 to 2005 rabies of animals was registered in all 19 administrative regions. The maximum of unsafe areas were registered in 1989 (44). The unsafest regions as concerned rabies are: Domanevskiy, Novobugskiy, Bashtanskiy, Elanetskiy and Voznesenskiy.

All in all for the given period 323 animals of different species became diseased. In the structure of animals' rabies cats make 36,22%, foxes – 31,58%, cattle - 15,48%, dogs – 12,07%. Other species of animals – 4,6%. In all 11 species.

In Nikolayevskaya Oblast seasonal animals' rabies increase is registered in March-April and October-December.

In Khersonskaya Oblast in the period from 1965 to 2005 rabies was registered in all 18 administrative regions. In maximum number of unsafe areas was registered in 2005 (77). The unsafest regions as concerned rabies are: Kakhovskiy, Novotroitskiy, Ivanovskiy and Chaplinskiy.

All in all for the given period 1361 animals of different species became diseased. In the structure of animals' rabies foxes make 36,03%, cattle – 22,93%, cats – 21,03%, dogs – 13,62%. Other species of animals – 6,4%. In all 10 species.

In Khersonskaya Oblast seasonal animals' rabies increase is marked in January and August-November.

The periodicity of 2-3 years is characteristic for Khersonskaya Oblast (1968 – 2005).

In the southern region of Ukraine a fox is the main source of rabies pathogene.

Key words: rabies, epizootological process, peroral immunization, epizootological regioning, the structure of animals' rabies disease, the seasonability of rabies, the periodicity of rabies reveal